

ACC. NR M. 13746: 1-10.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Bengt Salomonsson, Lund*
Härad: *Herrestad* Berättare: *Anders Olsson, Höpingebro*
Socken: *St. Herrestad* Berättarens yrke: *f. d. lantbrukare*
Uppteckningsår: *1955* Född år *1881* i *St. Herrestad*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-10. LMF 73.

Skriv endast på denna sida

Det fanns inga frägångsmän, alla var
lika. De första ären var det arrendeställe, under
St. Herrestad. Innan fanns det bara fem ställen
och många kunde inte flytta in till
trakten. Follsholan hade ingen betydelse för
den nya tiden. Ystad var till en början
viktigt för bygden, sedan blev det Köpings-
bro, sedan socherbruket byggt; det var innan
1900, omkr. 60 år sedan. Något umgänge
mellan stad och land förekom inte, stads-
boar och landsboar var förtrödda på varandra.
Pennyvärdet var ett annat och man be-
hövde inte så mycket pengar. Det var
heller inte mycket kontanter man fick in.
En krona om dagen vintertid var av-
löningen för lantarbetare. När jag gick
vid järnvägen hade man 2 kr. om
dagen. På några ställen hade man
1.

maturaförmaner. Handelsbod kom till Köp-
ungebro när socherbruket byggdes. Det var
vägmästaren vid socherbruket som sålde upp
den. Handelsboden förde inte med sig något
mytt på något område. Man handlade
ändå i Lystad då mjölken lönades där.
Byggestämman har förekommit i St. Herrestad
men jag har inte hört talas om det i Breda-
sten, men i Hammar har de det ännu.
Tröskföreningen bildades omkr. 1910-12. En
hjulförening bildades vid samma till men
jag var inte med. Tröskföreningen är nästan
upplöst. - Jordbrukets förbättringarna har kommit
efterhand. De första åren sådde och högg
man för hand. De första skördemaskinerna
kom omkr. 1911-12. Man kan inte säga
att någon var föregångsman. Man slog sig
tillsammans och köpte ex. en slättermaskin
2.

Den första moderna maskinen blev köpt 1910-11, det var en radsåningsmaskin. Man ville få det lättare och ville vinna tid och det blev gott resultat med de nya redskapen. Andra började på sina håll och man följde efter. De större ställena och gårdarna var ganska främme. Inte nog att man skulle köpa nya maskiner, man skulle lussa dem också. Först odlade man mest säd och potatis, inte betor att tala om. Säden var mest råg. Betodling började man med när socherbruk-
et kom till. Foderbetor hade man haft innan, men inte mycket. Får och gäms hade man mer för. Får höll jag ända till dess jag lämnade stället. Det var 2 st får. Ullen behöll vi hemma och tillredde den ända till 1944. Det vävdes många deymor

3.

och draperier av den. Svin lömde det sig
lurappast att hålla, de var dåligt betalda.
Korna var få och gav lite mjölk. Innan
Lysbads mejeri grundades behölls mjölken
hemma och användes till smör och ost.
Ängen går nästan rent bort, den torkar
ut och storharna har försurnat. Åren
1897-98 gropades här i bygden. Det var
diken med sluttande kanter och sten
i botten. De blev inte stående länge,
antingen plöjdes de över eller täck dikades
de istället. I 30 år har man haft täck-
diken nu. I min ungdom mänglade
man, det var innan socherbruket började.
Sedan fick man halt från socherbruket.
I min ungdom fanns det få gödnings-
sötter. Helbrida hade man innan man
sände råg. Det är en 30-40 år sedan

man upphörde med helträda. I min ungdom hade man hemma gjorda järmplogar, men jag köpte en Oliverplog 1909. Någon hade då fortfarande en träplog som just kasserats. Ingen hade oxar utom Heere-
stadsgården. Oxarna drog med hornen. Jag var med om att rensa stallet på Fredriks-
berg en gång och då hörde man med
en tjur. De svart- och vitbrakiga horna
böjades bli vanliga då tjurpräringarna
bildades. Trätrumborna var i användning till
1904-1905. Landbruksmötet hade ingen
betydelse här för nyanskaffningar. Det var
inte vanligt att man reste till land-
bruksställen, en gjorde det härifrån. Tid-
ningar och böcker hade man inte mycket
men det var olika. Posten hämtades i
Köpingebro, sedan kom den med mjölk-

skjutben. Lantbrukäbärcaren började gå här för
10 år sedan. Vägarne har förbättrats så
smärningon. För var det bara små vägar.
Dragnerna red upp vägarne. Var och en
brade ett vägstrycke att underhålla. Till en
början arbetade man gemensamt och en
brudade ihop oss. Gästgiveri har frumitts
i Herrertad och Svenstorp. De har för-
svunnit sedan järnvägarna kom och
deras skjutben blev onödiga. Köslor
gjorde man ibland. Många har övergitt
till andra näringsgrenar. Inte så många
har gått till sockerbruket som till indu-
strierna i staden, som drog mest. Min
sväger reste till Amerika för en 70
år sedan. Det var out om arbete
här. Det märktes inte att de reste. - J
min ungdom byggdes husen med trä-

stensgrund och väggarna gjöts i kalk och
sprus med korsvirke. Taket var vassskikt,
och man var tvungen att törska med
pleijet. Det höll jag på med mellan 3 och
7 på morgonen, sen fick jag gå och
läsa. Inomhus var det lagst. Rummen
bestod av stua, kammare, skorsten och
kök. Några byggde nytt och några repa-
rerade husen i min ungdom. Borstaken
försvann. 1902 lade vi hårt tak på, det
var papptak. Det gamla var dåligt och
det var inte hälsosamt. Någon gång
mellan 1889 och 1891 ändrade vi inom-
hus. Innan var det i stuan möblerat
med säng, hakelugnsvänk, gäsvänk, lång-
bänk och bord. Man hade inte lång-
gardiner och kypor. Sontiga hade
kalkade väggar. Kökspis in sattes när

Jag var i ~~40~~ 9-10 års åldern. För hade man kakelegru, som också togs bort; den eldades från skorstenen, som så smänning om hon var bruk. Nya lussgeråd anskaffades efter råd. För hade man mer naturlig föda. Man köpte kött ibland. Det var inte så många rätter och det var enkla. Min kunga ljante i Kabusa och där åt de ut samma mjölkpot; det och en fittmad var allt de fick till kväll. Kristiderna har inte fört med sig mer än att priserna blivit bestående. För var det inte så många halas och det var alltid hemma. För en 50 år sedan började man ha halas ute. Begravningshalasen hölls alltid hemma till för en 40 år sedan. För började halasen vid 1-tiden på dagen och man hade alltid en

8

köpp smör och kagor med sig när man
tog bort. Det blev senare på dagen när
gillet inte skulle vara i hemmet. Presen-
ter gav man för och för men de var
billigare. Till begravningar bjöds det med
kort. Ibland var det hörspelet och ibland dan-
sade man på logen. Ungjämfestivet har
förändrats lite grann. För var det skönt
att vara tjänare, man fick t.o.m. fråga
för att gå ut till reolen, men nu är det
vårre. Jag har alltid hållit tidning och
när jag var påg hämtades den på torsdagar
och fredagar. Det var Lystads allehanda
man höll och man var bra om den. F.
ö. höll man inte några tidningar, ej heller
skaffade man sig böcker. Man sjöng mer
införtiden, men man sjöng för på gillena
ibland. Visböcker hade man omkring 1900,

när man hörde en visa skrev man upp
den där. De gamle berättade mycket för,
det var om de gamles liv. Man lyssna
på dem, det fanns ingen radio då. Det
var många berättelser om spöken och om
"vir-ula", det var folk som sprang till skogen och
det fanns sidana i skogen. De gamle berätta
och de unga skulle också berätta. De sade
att en böckare vid läskafferi-fabriken var
sidan (vir-ula), och han var alltid rivet
i ansiktet. Inte många går i kyrkan,
man hör radio därhemma. Vi har aldrig
 varit kyrkobesökare här nere. Husförhör
 var det när jag var i 16-17 års ålder, en
 gång om året. Det gick från ställe till ställe.
 Då var drängarna fina och vönderna hade gille.
 Det sista förhör gick när jag var 18-19 år gammal.
 Här var ingen vädretserörelse för, man nu springer
 några.